

<https://doi.org/10.15407/sofs2024.04.040>

УДК 165.194+811.161.2

А.М. КИРИЧЕНКО, доктор технічних наук, професор, проректор
Центральноукраїнський національний технічний університет
пр. Університетський, 8, Кропивницький, 25030, Україна
e-mail: kyrychenkoam@kntu.kr.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4335-9588>

З.В. СТЕЖКО, кандидат філософських наук, доцент
Центральноукраїнський національний технічний університет
пр. Університетський, 8, Кропивницький, 25030, Україна
e-mail: zoiastez@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-0172-4487>

УКРАЇНСЬКА МОВА ЯК МОВА НАУКИ (У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ КАРТИНИ СВІТУ)

Стаття присвячена обґрунтуванню продуктивності української мови як мови науки. Зазначено, що українська мова ще не набула гідного визнання у сфері наукової комунікації. Показано, що дослідження потенціалу науковості української мови відбувається крізь призму виявлення взаємозв'язку між науковою, концептуальною та мовною картинами дійсності, які формуються у межах міждисциплінарної та філософської методологічної парадигми; цей взаємозв'язок визначає об'єктивно-науковий та національно-маркований елементи наукового знання. Підкреслено, що маркування національно-культурними та ментальними ознаками відбувається у процесі концептуалізації наукових знань та їх матеріалізації у мові. Зазначено, що наукова ідея як задум втрачає автентичність у процесі конвертації (матеріалізації) у мову ще на етапі концептуалізації, а ступінь відповідності концептів та їх вербального вираження науковим поняттям залежить від культури мислення суб'єкта та потенціалу науковості лек-

Цитування: Кириченко А.М., Стежко З.В. Українська мова як мова науки (у контексті концептуальної картини світу). *Наука та наукознавство*. 2024. № 4 (126). С. 40—50. <https://doi.org/10.15407/sofs2024.04.040>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)

сики. Підставою для порозуміння науковців із різних мовних культур є універсальна семантика категорій, понять, термінів; вона відіграє роль інтернаціоналізмів, які формуються загальнонауковим способом осягнення дійсності (тобто логічністю мислення) і є іманентною рисою людини. Доведено закономірність лексичної безеквівалентності української мови щодо англومовних наукових термінів. Зроблено висновок, що українська мова за діапазоном можливостей наукового відтворення дійсності потенційно не поступається багатьом світовим мовам, тому має посісти гідне місце у вітчизняному й в світовому науковому просторі. Наведені положення можуть бути методологічним орієнтиром для українських учених у визначенні інформаційних джерел і концептуально-лінгвістичних засобів формування наукової картини дійсності.

Ключові слова: наукова картина світу, концептуальна картина світу, мовна картина світу, потенціал науковості української мови, лексична безеквівалентність, національне маркування.

Вступ. Потужним чинником просування України шляхом європейської інтеграції став розвиток української мови як мови науки — на рівні з провідними мовами світу. Мова є визначальним чинником ідентичності нації та її державності, а мова науки ще є й показником статусу нації у світовому соціальному просторі. Нам імпонує оцінка Г.С. Онуфрієнко ролі мови у презентації наукових здобутків: «Кожен народ репрезентує свої досягнення в науці, освіті, техніці, культурі через мову — споконвічне явище суспільного життя» [1, с. 7].

Сьогодні українська мова посідає чільне місце в усіх сферах суспільного буття України — в адмініструванні, освіті, засобах інформації та побуті. Проте не безумовною залишилася українізація наукової сфери. З прикрістю маємо констатувати, що деякі науковці (зазвичай представники природничих і технічних наук) на тлі недооцінки потенціалу науковості української мови все ще допускають можливість використання російської мови в Україні як мови науки. На міжособистісному рівні спілкування вчених також ще можна почути російську мову. Зазначений стан наукової сфери не може не бентежити національно-культурну еліту України. Натомість дедалі більш позитивні оцінки значення української мови для розвитку вітчизняної науки є втішними. Подоланню інерційності мислення вчених певною мірою посприяли вимоги щодо українськомовності фахових видань категорії «Б» та включення англومовних версій окремих блоків статей до видань, індексованих у наукометричних базах *Scopus* та *Web of Science*. На обґрунтування потенційних можливостей української мови у науковій діяльності на рівні з іншими світовими мовами суттєво впливають дослідження взаємообумовленості методологічно-концептуальної, наукової та мовної картин світу крізь призму співвідношення інтернаціонально та національно маркованого. Тож обрана нами тема дослідження обігу української мови у сфері нау-

кової діяльності крізь призму співвідношення наукової, концептуальної та мовної картин світу має посприяти утвердженню української мови як мови науки світового рівня на шляху до євроінтеграції України.

Аналіз наукової літератури засвідчив, що тема обігу української мови у сфері наукової діяльності крізь призму співвідношення між науковою, концептуальною та мовною картинами світу перебуває у полі зору вітчизняних вчених. Вивченням різних аспектів утвердження української мови у сфері науки займалися Г.С. Онуфрієнко [1], О.В. Ткачук [2], О.В. Шайковський [3], Л.В. Юдко [4], А. Яремчук [5], С.В. Шевчук [6]. Теоретичним засадам сучасних тенденцій в українській комп'ютерній лексикографії присвячено дослідження М.І. Бойко [7]. Питання розбудови української науки у повоєнний період розкриті академіком НАН України В.М. Локтевим [8]. Постмодернізм як засадничий принцип сучасної лінгвістичної методології розглянуто Ю.Г. Стежком [9]. Культуру української наукової мови та її репрезентативну роль висвітлено Я. Дем'ян [10].

Проте, за нашими спостереженнями, дещо обділеним увагою залишилося висвітлення української мови як мови науки у контексті співвідношення між національним та інтернаціональним у мовному вираженні наукових знань. Полемічним залишається і питання, пов'язане з розумінням наукової, концептуальної та мовної картин дійсності у їх взаємозалежності.

Мета статті — викласти результати дослідження потенціалу науковості української мови в контексті концептуальної картини світу.

Виклад основного матеріалу. Ефективність дослідження потенціалу науковості української мови, на нашу думку, знаходиться у прямій залежності від визначення статусу цієї теми у сфері повсякденного мислення, в академічній спільноті, у державній політиці. Але оскільки ця тема охоплює всі форми осягнення дійсності, які потребують адекватного відображення українською мовою, — і у сфері методології. Тут маємо певні проблеми. Важко не погодитися з Б.А. Маліцьким, що «методологічна незрілість суспільно-гуманітарних наук в Україні» [11, с. 25], «невний науково-світоглядний злам українських учених» спричинили «серйозні тематико-методологічні виклики» [11, с. 24]. Щоправда, вихід із такого становища автор вбачає у необхідності включення міждисциплінарного, загальнонаукового рівня методології до конкретнонаукового знання. Проте цей рівень знаходиться десь «посередині» когнітивної ієрархії, а її вершиною є філософська методологія. Мається на увазі передусім індуктивно-дедуктивна інтегральність будь-якого наукового дослідження у руслі філософсько-методологічної парадигми — спочатку індуктивне формування первинних знань із маси фактів та маси їх сприйняття, що «передбачає деяку „когнітивну вертикаль”, а саме послідовне поглиблен-

ня свідомості — від безлічі первинних розмаїтих уявлень про реальність до відображення цієї реальності на концептуальному, а потім і на категоріальному рівні» [12, с. 198], а надалі сформовані індуктивним способом абстрактні філософські принципи мають трансформуватись у систему дедуктивної когнітивної вертикалі, тобто дедуктивних (стратегічних) вимог до усіх галузей наукового знання. У межах цієї парадигми «...наукова та педагогічна еліта зобов'язані знайти можливості та механізми зв'язку абстрактних та загальних концепцій з конкретними даними сприйняття, оскільки лише неконцептуальний зміст знань забезпечує безпосередній зв'язок суб'єкта пізнання із зовнішнім світом» [13, с. 82].

Це досить складний шлях пізнання світу. Але якщо оминути увагою принципи, категорії та методи раціональної філософії, на перший план вийдуть спрощені схеми мислення, висновки на основі частково осмисленої реальності та рішення проблем на тлі суперечливих етичних положень. Саме це ми спостерігаємо в сучасній Україні: «Влада здійснює управління наукою <...> через передачу їй “підстав”, з яких наука “дедуктивно” має вивести “потрібне” рішення» [14, с. 115]. Усе зазначене прямо стосується української мови. Якщо зробити предметом дослідження лише потенціал її науковості без зв'язку з проблемами її поширення у мистецтві (художня картина світу), в побуті, ЗМІ тощо, позитивний результат може бути поверхневим і тимчасовим. Отже, піднята нами тема має бути предметом більш широкого вивчення та обговорення науковцями (передусім лінгвістами) та філософами.

Потенціал науковості української мови — це її здатність відображати зміст наукового знання за допомогою притаманних їй засобів (лексичних, граматичних та ін.). Це надзвичайно широке поняття, яке виходить за межі презентації наукових текстів українською мовою. Розмаїті етичні принципи, способи мистецького вираження внутрішнього світу митця, підходи (часто хаотичні) до висвітлення сутнісних проблем держави та населення журналістами, поверхнєве світобачення повсякденного мислення безумовно потребують осмислення та пояснення на раціональній об'єднувальній основі (концептуальній єдності), відображеної в наукових поняттях і категоріях української мови. У межах нашого дослідження потенціал науковості української мови проаналізуємо крізь призму взаємозв'язку між формами представлення знань, як-то картина світу, наукова картина світу, концептуальна картина світу, мовна картина світу. Такий підхід дасть змогу виокремити співвідношення між інтернаціональним (об'єктивно-незалежним) та національно-зумовленим у їхньому змісті.

Не вдаючись в історію становлення лексеми «картина світу», зазначимо, що вона передусім є філософською категорією, яка визріла на основі загального та цілісного осмислення світобудови. Дещо штучний

поділ світобудови філософією за формами руху (механічного, фізичного, хімічного, біологічного та соціального) спричинив появу фундаментальних наук та оформлення взаємозв'язку між ними у лексемі «наукова картина світу».

Наукова картина світу є міждисциплінарним відображенням світу і відіграє ключову методологічну роль у репрезентації наукового бачення дійсності; її змістом є глибинна цілісність наукових знань про дійсність — природну та соціальну. Позаяк за змістом наукова картина світу є об'єктивною, вона не має національного забарвлення; суб'єктивність у ній представлена лише *формою* подачі знань, передусім попередніх, системно «вписаних» у філософсько-науковий світогляд учених.

Людство розширює власні знання про світ, їх вербалізацію, збагачуючи цим і змістове наповнення категорії «наукова картина світу». Філософсько-науковий світогляд учених, колективна наукова свідомість формують наукову картину світу як певну парадигму вже не чуттєвого світобачення (представленого здоровим глуздом), а світорозуміння. А сама наукова картина світу фіксує незмінність (інваріантність) змісту наукового знання про світобудову на кожному конкретному етапі чуттєвого, «просторово-часового» дослідження дійсності.

Загалом зрозуміло, що інваріантність національних мов і концептів є похідною від змістової об'єктивності наукової картини світу, а способи вербалізації концептів мовою вченого — від суб'єктивності розмаїтого сприйняття світу. Проте ми спостерігаємо деяку нечіткість акцентів у пріоритетності позицій вчених, тому, гадаємо, є потреба в аналізі теоретичних положень щодо співвідношення між об'єктивним і суб'єктивним, інтернаціональним і національним у концептуальній та мовній картинах світу. Так, є питання щодо правомірності позиції, де провідна роль належить вербальному вираженню наукових знань про світ, опосередкованому їх концептуалізацією згідно з характерним для суб'єкта способом мислення. Такий аналіз сприятиме розкриттю української мови як мови науки, паритетної з іншими світовими мовами.

Національних рис — мовно-культурних, ментальних — наукова картина набуває у процесі концептуального та мовного вираження, а визначаються вони когнітивним ресурсом нації та її лексико-науковим потенціалом. Тож, за пропозицією С.В. Волкової, *«концептуалізацію розглядаємо як поняттєву класифікацію осмисленої інформації, набутої людиною від народження в процесі соціалізації й інкультурації за допомогою різних пізнавальних механізмів, тобто мисленнєве конструювання предметів та явищ, які приводять до утворення певних уявлень про світ у вигляді концептів, зафіксованих у свідомості людини смислів...»* [15, с. 416]. Концепт наповнює поняття науки смислами набутої суб'єктом «соціалізації й інкультурації». Відтак концептуальна картина становить

синтез об'єктивних наукових знань і ціннісних орієнтацій, закарбованих у свідомості суб'єкта. Образно кажучи, концептуальна картина світу є суб'єктивним осмисленням дійсності, яке матеріалізується науковою мовою. Проте доречно поставити питання — а чи однаковою мірою різні мови спроможні вербалізувати наукову картину світу? Звісно, що ні. Вираз «суб'єктивне осмислення дійсності мовою» є достатньо широким: він включає відображення не тільки сутнісних проявів предметів, об'єктів, а й прагматичні та емоційні їх характеристики. Це досить важливе уточнення. Мова є засобом не безпосереднього пасивного відображення об'єктивної дійсності, а її інтерпретації, яка може не збігатися з баченням світу в інтерпретації інших мов. Носії різних мов можуть не лише по-різному осягати дійсність, а й по-різному її концептуалізувати до наукової картини. Але це не означає втрати об'єктивності змісту знань, мова йде лише про форму їх вербалізації.

Наукова ідея як задум втрачає автентичність під час конвертації (матеріалізації) в мову ще на етапі концептуалізації, позаяк (погодьмося із визначенням С.В. Волкової) концептуалізація становить «*мисленнєве конструювання предметів та явищ*» [15, с. 416]. У такому разі концепт перетворюється на наукове поняття, забарвлене національним маркером осягнення дійсності, а сама концептуальна картина дійсності, зафіксована у свідомості вченого, є наслідком соціалізації та інкультурації наукової картини. Тобто на смисл концептів, на відміну від понять науки як об'єктивного за змістом відображення істотних ознак певного класу речей, впливає, крім іншого, система *цінностей* суб'єкта. Провідну роль у цьому процесі безумовно відіграє когнітивний потенціал вченого.

Концепт (слово), на відміну від поняття, є не пасивним відображенням об'єктивної дійсності, а наслідком творчого надання їй суб'єктивних смислів. Роль концепта полягає у номінації абстрактного наукового поняття. У підсумку ступінь відповідності концептів та їх вербального окреслення науковим поняттям залежить від культури мислення суб'єкта та потенціалу науковості лексики.

Підкреслимо, що концептуальна картина світу є більш змістовною ніж мовна картина — адже не все, що мислиться (невимовне), знаходить відображення у мові. Також вона є більш масштабною ніж наукова картина — як ми вже зазначали, концептуальність на відміну від понятійності не обмежується лише науковою логічністю, а й однаковою мірою спирається на позалогічні, ірраціональні форми пізнання дійсності (вчені навіть жартують, що ніщо не переконує так, як риторично правильно вибудована мова). Це зауваження має важливе значення у розкритті поняття «потенціал науковості української мови».

Мовна картина світу завжди є національно маркованою, у ній як у вербалізованій системі матриць формується національний характер. Про-

те не існує прірви між способом бачення світу українською науковою спільнотою та світовим науковим загалом. Тож є можливість формування спільної основи для порозуміння на рівні мовної картини світу. Тому достатньо сумнівним є зосередження уваги лише на національному вимірі мовної картини світу та нехтування інтернаціональним її виміром, який уможлиблює міжнаціональне взаєморозуміння науковців. Вивчаючи взаємозв'язок між мовною та науковою картинами світу, маємо відзначити, що у мовній картині поряд із національно-культурною конотацією знаходить відображення універсальна семантика понять (термінів), яка відіграє роль інтернаціоналізмів. Сутнісне наповнення універсальї забезпечується наднаціональним, загальнонауковим способом досягнення дійсності, яким є логічність мислення — іманентна риса кожної людини. Тому наукові тексти мовою оригіналу можуть бути замінені текстами мовою перекладу зі збереженням раціонального інформаційного наповнення, що не заперечує національного маркування концептуального та мовного вираження здобутих загальнолюдською логікою знань.

Аналізуючи потенціал науковості української мови, доречно також задатися питанням: чи здатна українська терміносистема забезпечити потреби науки? Адже світова наука розвивається, формуються нові поняття, терміни, зазвичай англومовні (оскільки провідні позиції зараз посідають англومовні наукові видання). Тож застосування української лексичної безеквівалентності до наукових термінів є загальноприйнятною практикою зважаючи, зокрема, на обмеженість виразних можливостей будь-якої мови (а не лише української). Але це не є перешкодою для пізнавальної діяльності людей з огляду на безмежні можливості комбінування одиниць світової мовної системи, які визначаються практичними потребами. Лексична безеквівалентність не означає неспроможність української мови забезпечити мовні потреби вітчизняних учених, але це відбуватиметься завдяки її відкритості для запозичень з інших мов, зокрема англійської, а не на базі закріпленої системи мови.

Ми далекі від думки, що екстралінгвістичний чинник є єдиним шляхом термінологічної неологізації української мови. Трансформація мови відбувається постійно — шляхом різного роду запозичень, використання внутрішніх ресурсів мови в словотворчих процесах, надання нового смислу наявним лексичним одиницям і граматичним будовам. Не припиняючи вагомості запозичень як джерела термінологічного збагачення української науки, варто відзначити достатню потугу української мови у забезпеченні потреб вітчизняної науки, але це має стати темою окремих досліджень.

Наведені в статті положення можуть бути методологічним орієнтиром для українських учених у визначенні інформаційних джерел та концептуально-лінгвістичних засобів формування наукової картини дійсності.

Висновки. 1. Шляхом аналізу форм організації знань, як-то наукова, концептуальна та мовна картини дійсності у їх взаємозв'язку, ми отримуємо доступ до всебічного дослідження української мови як мови науки.

2. Дослідження потенціалу науковості української мови потрібно проводити у парадигмі міждисциплінарної та філософської методології.

3. У процесі творення наукової термінології та обміну науковими здобутками українські вчені мають подбати про збіг референтності українських та англійських термінів.

Українська мова за ступенем можливостей наукового вираження дійсності потенційно не поступається багатьом світовим мовам, а тому має посісти одне з цільних місць у вітчизняному й у світовому науковому просторі й сприятиме поширенню наукових здобутків української нації.

Тема української мови як мови науки не вичерпується обмеженим обсягом статейного аналізу взаємообумовленості об'єктивних наукових знань і можливостей їх національного маркування, а тому потребує більш широкого та поглибленого дослідження українськомовного сегмента міжнародної наукової співпраці.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Онуфрієнко Г.С. Науковий стиль української мови. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 426 с.
2. Ткачук О.В., Наконечна Л.Б. Сучасне українське наукове мовлення. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г.М., 2018. 160 с.
3. Шайковський О.В. Культурно-обумовлений характер мовної картини світу (на матеріалі української та англійської мови). *Наукові записки. Серія: Філологічні науки (мовознавство)*. 2011. Вип. 95. С. 311—314.
4. Юдко Л.В. Мовна та концептуальна картини світу як відображення свідомості нації. *Studia Linguistica*. 2011. Вип. 5. Ч. 2. С. 292—298.
5. Яремчук А. Мовна картина світу — концептуальна картина світу — художня картина світу: параметричні ознаки й характер співвідношення. *Studia Ukrainica posnaniensia*. 2020. Т. VIII/1. С. 69—76.
6. Шевчук С.В. Українська мова за професійним спрямуванням. Київ: Алерта, 2023. 536 с.
7. Бойко М.І. Українська комп'ютерна лексикографія: суспільні запити, проблеми та перспективи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2022. № 56. С. 12—15. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.3>
8. Локтев В.М. Наука і перемога, або війна як casus belli наукових реформ. *Вісник НАН України*. 2022 (6). С. 26—39. <https://doi.org/10.15407/visn2022.06.026>
9. Стежко Ю.Г. Philosophy of Postmodernism as a Marker of Modern Linguistic Methodology of Research on Interlinguistic Communication. *Filosofija-Sociologija*. 2023. Vol. 34. No 3. P. 261—268. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.2023.34.3.6>
10. Дем'ян Я. Культура української наукової мови як наукова проблема. *Молодь і ринок*. 2022. № 3 (211). С. 108—112. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277510>

11. Маліцький Б.А. Наукоцентрична державна політика як необхідний та ефективний інструмент покращення умов життя в Україні. *Наука та наукознавство*. 2023. № 1 (119). С. 18—34. <https://doi.org/10.15407/sofs2023.01.018>
12. Stezhko Z.V., Shalimova N.S. Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. *Filosofija-Sociologija*. 2022. Vol. 33. No 3. P. 197—205. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
13. Kyrychenko A.M., Stezhko Z.V. The principle of contradiction in scientific and pedagogical research on AI (methodological aspect). *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies*. No. 53. P. 78—85. <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.9>
14. Соловйов В.П. Етика як продукт цивілізації та стрижень науки і соціального прогресу: уроки минулого і проблеми сучасності. *Наука та наукознавство*. 2023. № 1 (119). С. 102—120. <https://doi.org/10.15407/sofs2023.01.102>
15. Волкова С.В. Концептуальні домінанти міфологічного дискурсу (на матеріалі амеріндіанських міфів, легенд і казок). *Концепти і контрасти*. Одеса: «Гельветика», 2017. С. 416—427.

Одержано 22.09.2024

REFERENCES

1. Onufriienko, H.S. (2009). *Scientific style of the Ukrainian language*. Kyiv: Center for education literature [in Ukrainian].
2. Tkachuk, O.V., & Nakonechna, L.B. (2018). *Modern Ukrainian scientific speech*. Ivano-Frankivsk: Kushnir H.M. [in Ukrainian].
3. Shaikovskiy, O.V. (2011). The culturally determined character of the language's picture of the world (by case of Ukrainian and English). *Scientific Notes: Series: Philological Sciences (linguistics)*, 95, 311—314 [in Ukrainian].
4. Yudko, L.V. (2011). Language and conceptual pictures of the world as a reflection of the nation's consciousness. *Studia Linguistica*, 5 (2), 292—298 [in Ukrainian].
5. Yaremchuk, A. (2020). The Linguistic, Conceptual and Artistic Picture of the World: Parametric Features and The Character of Interrelation. *Studia Ukrainica posnaniensia*, VIII/1, 69—76 [in Ukrainian].
6. Shevchuk, S. (2023). Ukrainian language for professional purpose. Kyiv: Alerta [in Ukrainian].
7. Boiko, M. (2022). Ukrainian computer lexicography: public requests, problems and perspectives. *International Humanitarian University Herald. Philology*. 56, 12—15. <https://doi.org/10.32841/2409-1154.2022.56.3> [in Ukrainian].
8. Loktev, V.M. (2023). Science and victory, or war as a casus belli of scientific reform. *Visn. Nac. Acad. Nauk Ukr.*, 6, 26—39. <https://doi.org/10.15407/visn2022.06.026> [in Ukrainian].
9. Stezhko, Yu.G. (2023). Philosophy of Postmodernism as a Marker of Modern Linguistic Methodology of Research on Interlinguistic Communication. *Filosofija-Sociologija*, 34 (3), 261—268. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.2023.34.3.6>
10. Demyan, Ya. (2023). The culture of the Ukrainian scientific language as a scientific problem. *Youth & Market*, 3 (211), 108—112. <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277510> [in Ukrainian].

11. Malitsky, B.A. (2023). The science-centric state policy: a necessary and effective tool for improving living conditions in Ukraine. *Science and Science of Science*, 1 (119), 18—34. <https://doi.org/10.15407/sofs2023.01.018> [in Ukrainian].
12. Stezhko Z.V., & Shalimova N.S. (2022). Problems and Prospects for the Formation of a General Methodology of Knowledge. Philosophical Reflections. *Filosofia-Sociologija*, 33 (3), 197—205. <https://doi.org/10.6001/fil-soc.v33i3.4765>
13. Kyrychenko, A.M., & Stezhko, Z.V. (2024). The principle of contradiction in scientific and pedagogical research on AI (methodological aspect). *Visnyk of the Lviv University. Series Philos.-Political Studies*, 53, 78—85. <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.53.9>
14. Soloviov, V.P. (2023). Ethics as a product of civilization and a core of science and social progress: lessons of the past and problems of the present. *Science and Science of Science*, 1 (119), 102—120. <https://doi.org/10.15407/sofs2023.01.102> [in Ukrainian].
15. Volkova, S.V. (2017). The conceptual dominants of mythological discourse (based on American-Indian myths, legends and fairytales). *Concepts and contrasts*. Odesa: Helvetyka, 416—427 [in Ukrainian].

Received 22.09.2024

A.M. Kyrychenko, Dsc (Engineering), professor, vice-rector
Central Ukrainian National Technical University,
8, Universytetskyi avenue, Kropyvnytskyi, 25030, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4335-9588>
e-mail: kyrychenkoam@kntu.kr.ua
Z.V. Stezhko, PhD (Philosophy), associate professor
Central Ukrainian National Technical University,
8, Universytetskyi avenue, Kropyvnytskyi, 25030, Ukraine
<http://orcid.org/0000-0002-0172-4487>
e-mail: zoiastez@ukr.net

THE UKRAINIAN LANGUAGE AS A LANGUAGE OF SCIENCE (IN THE CONTEXT OF THE CONCEPTUAL PICTURE OF THE WORLD)

The article is devoted to substantiating the productivity of the Ukrainian language as a language of science. It is argued that the Ukrainian language has not yet got a worthy recognition as a means of scientific communication. It is shown that research of the scientificity potential of the Ukrainian language has been focused on identifying interconnections between scientific, conceptual and linguistic pictures of the reality, occurring within the interdisciplinary and philosophical methodological paradigm; these interconnections determine objective-scientific and national-marked components of scientific knowledge. It is emphasized that the scientific knowledge is marked with national-cultural and mental features when conceptualized and materialized in the language. It is argued that a scientific idea as a conception loses its authenticity when converted (materialized) into the language at the stage of conceptualization, with the degree of correspondence between concepts and their verbal expression, on the one hand, and scientific concepts, on other, depending on the culture of the subject's think-

ing and the scientificity potential of the lexicon. The mutual understanding between scientists originating from different linguistic cultures is due to the universal semantics of categories, scientific concepts, terms; this semantics plays the role of internationalisms formed by the general scientific way of comprehending the reality (i. e. by the logic of thinking) and being an immanent feature of a human. The regularity of the lexical non-equivalence of the Ukrainian language with respect to English-language scientific terms is demonstrated. It is concluded that the Ukrainian language, being not inferior to many world languages in its potential for a scientific reconstruction of the reality, should occupy a worthy place in both the domestic and global research space. The above theses can provide a methodological guideline for Ukrainian researchers in determining information sources and conceptual-linguistic means for building a scientific picture of the reality.

Keywords: *scientific picture of the world, conceptual picture of the world, language picture of the world, scientificity potential of the Ukrainian language, lexical non-equivalence, national marking.*